

и историски нарочито важне скупштине Бокеља и Црногораца, која се састала у Доброти 10 новембра 1813 и изгласала уједињење Боке с Црном Гором заклевши се да ће ове двије провинције „бити вјерне и свагда у сваком случају и догађају остати уједно састављене“. Том су приподом, између осталог, претставници ових двију провинција изјавили да „прелазе под високо и моћно покровитељство трију савезних држава: Русије, Аустрије и Велике Британије“.² На то је, како је то добро познато, образована управа, названа „Централна комисија“, састављена од девет Бокеља и девет Црногораца, сви под претсједништвом митрополита Петра I.³

Све је ово било и Аустрији врло добро познато, али пошто јој ово добровољно уједињење двију наших онда слободних и независних, по њиховом схваћању, провинција, није ишло у рачун, јер јој је кварило њезине окупаторске планове, то га она, иако је било, како смо горе навели и под њезиним покровитељством, не признаје, већ неистинито хоће касније да прикаже насилном црногорском окупацијом.

Петар Д. Шеровић

БОСАНСКИ ПРОТОВЕСТИЈАР ЖОРЕ

У неким документима судско-нотарских књига которских помиње се протовестијар Жоре (Ђорђе). То је неоспорно протовестијар босанске краљице Јелене Грубе. О њему се мало што зна уопште. Из дубровачких извора сазнајемо о њему да је, послјиге Трифуна Петрова Буће, био прво протовестијар Твртка I, а затим Стевана Дабише и Јелене Грубе.

У документима које је објавио Љ. Стојановић: „Старе српске повеље и писма“, протовестијар Жоре помиње се више пута. У разрјешници Драгоја Гучетића, који је за Твртка I држао сребрничку царину, као и у овлаштењу да Гучетић наплати од Новака Маћедола 95 литара финог сребра, Стеван Дабиша каже да је том акту присутан његов „вјерни и возљубљени“ протовестијар Жоре. Оба су документа писана 6 априла 1392 на Цецини, у „дворих протовестијара Жорете“ (стр. 169—71). Фебруара 1393, краљ је послао у Дубровник протовестијара Жорету да наплати стонски доходак (стр. 176).

Крајем септембра 1393, Стеван Дабиша дао је Жору разрјешницу по поднесеним рачунима државне благајне. Ту се истиче да је „вјерни слуга краљевства“ протовестијар Жоре, Дубровча-

²) „Гласник Српског ученог друштва“, књ. LV, стр. 307.

³) „Записи“, књига XX, стр. 131 — 133.

нин, поднио „разлоге от његове власти протовестијарне“. Жоре је поднио „плн и обилат разлог“, пред краљем, краљицом Јеленом, баном Иванишем, војводом Хрвојем, војводом Петром Павловићем и другим, за све године које је држао „царине, тржишта и коморе“ за вријеме Твртка I и Стевана Дабише. Нашавши га у свему исправног и вјерног, краљ је и њега и његову дјецу ослободио заувјек од сваке даље одговорности у том погледу. дајући му благослов за његову „вјерну службу“. Ову разрјешницу протовестијара Жора, дубровачког „гражданина“, Ст. Дабиша је послао 15 октобра кнезу и властели дубровачкој, да је унесу у званичне књиге („статутих“) и предају у дом протовестијара (стр. 177—9).

Из повеље Јелене Грубе којом укида царине на Маслинама и Сланом, 13 маја 1397, као и из њеног писма од 22 маја којим тражи од Дубровчана стонски доходак, види се да је Жоре био њен „вјерни слуга и протобистјар“ (стр. 239—40). На Нову годину 1398, протовестијар Жоре поднио је Јелени Грубој „плн разлог от комор и от царин дрвскјех и оловњех и инијех свекупно“, а послје 17 дана, Јелена доставља Дубровчанима разрјешницу протовестијарових рачуна (стр. 242). На жалбу војводе Радича Санковића, Дубровчани одговарају, 24 августа 1398, да ће писати протовестијару Жорети да остави на миру његове људе (стр. 127). У свом писму Дубровчанима од 5 марта 1399, Јелена наводи како јој је „сповидал протовистјар Жоре“, да су њене заклате узели од Наљешка Јуршића, и моли да јој их пошљу (стр. 475).

По овим подацима, дакле, не може се утврдити ко је управо био протовестијар Жоре, јер се не помиње ни име очево ни породично.

Крајем фебруара 1400 године водио се спор пред которским судом између Томе Ивана Николина и Доче Сергијеве из Котора. Тома је тражио од Доче неку заложу завјесу у вриједности 24 златна дуката, тврдећи да се налази у њеној кући, или је дала своје зету протовестијару Жору. Међутим, Доче то пориче, тврдећи да је завјеса сагорела у општем пожару Котора (млетачки адмирал Пицани запалио је град 1378). Ако Тома докаже да је завјесу дала зету Жору, или својој кћери, његовој жени, Доче пристаје да му плати 24 дуката. Суд је усвојио њене доказе (II 207). По свој прилици, Доче је жена Сергија Базили, властелина (II, 406, 207). Изгледа, Базили су породица Бизанти.

Послије четрдесет година помиње се протовестијар Жоре. поводом неког насљеђа које је завјештао тестаментом. Јелушка кћи Матија Божића (de Воха) из Дубровника, жена Ивана Трифунова Драга, которског властелина, споразумјела се са Матком Трифуна Маринова Буће и његовим сестрама, Ануклом и Катарином, насљедницима покојног Трифуна Маринова Буће и жене му Маргарете, кћери Матије Божића из Дубровника, по питању

наплате завјештаног наслеђа од имовине покојног протовестијара Жора. Заједнички су опуномоћили, 22-XI-1441, Драгоја Иванова Драга, которског ђакона, да од извршилаца опорукe пок. Маруше, удове „покојног племенитог витеза господина Жора протовестијара, бившег стрица“ (olim patru) поменуће Јелуше и пок. Маргарите, мајке Матка, Анукле и Катарине, наплати 100 перпера дубровачких који припадају Јелуши и 50 перпера који припадају Матку са сестрама, а које је оставила Маруша, према завјештању свога мужа Жора (VII, 309).

Годину дана прије тога, 8 новембра 1440, монахиње св. Кларе сакупљене по обичају на глас звона, опуномоћиле су дозволом прокуратора манастира, Матије Бизанти и Ловра Буће, ђакона Драгоја Ивана Трифунова Драга да наплати од извршилаца опорукe Маруше удове Жора протовестијара из Дубровника легат који је оставила манастиру св. Кларе. Овај докуменат писао је чувени которски нотар Ђовани Лукса, а овјерили га судија Михаило Пелергина и аудитор Марин (Иванов) Бућа-протовестијар. Доцније је дописано да се пуномоћије преноси са ђакона Драга на Ловра Бућу, и да је Јакша Маргоцијев (Пасквали) одређен за пуномоћника наследника пок. Трифуна Маринова (Буће) и бранитеља његових добара, Николе Маринова Буће и Марина Иванова Буће (VII, 43). Априла 1446, монахиње св. Кларе опуномоћиле су Васка Дапкова Бизанти, оца монахиње Анукле, да наплати поменути легат од 50 перпера дубровачких, који је оставила манастиру Маруша „удова протовестијара Георгија“ (IX, 693).

На основу изнесених података из Которског архива може се установити да је протовестијар Жоре био брат Матије Божића (de Воха) из Дубровника; да је био ожењен Которанком Марушом, кћером Сергија и Доме, свакако властелинком и да су његове синовике, неоспорно властелинке, биле удате за Трифуна Маринова Бућу и Ивана Трифунова Драга, двојицу угледних властелина которских.

У документима које је објавио др Јорџо Тадић: „Писма и упутства Дубровачке Републике“ (САН, 1935), заиста се помињу браћа Жоре и Матко Божић (de Воха), Дубровчани. Из једног документа од 2 јула 1376 види се да су браћа Божићи били закупници тржишта у Босни (стр. 330). Из документа од 12 јула исте године сазнајемо да су Георгије и Матко Божић (quondam de Вожа) цариници, имали неки спор са дубровачким трговцима у Сребрници (стр. 332). По овом документу излази да су Жоре и Матко били синови пок. Божа. Према томе, ми претпостављамо да су они припадали некој познатој властелинској породици дубровачкој (као што су Гучетићи, Менчетићи, Гундулићи, Ђорђићи).

У документима које је објавио др Михаило Динић: „Одлуке већа Дубровачке Републике“ (САН, 1951), помиње се Жоре Божић (de Воха) више пута почетком осамдесетих година (1381—3). Из њих се види да је Жоре караванима упућивао олово из Босне

у Дубровник, а на исти број коња, дозволом дубровачке владе, то-варила се со за Босну, набављена од Општине (стр. 138, 225, 250, 254, 320, 334, 349).

То је, неоспорно, онај повјереник Георгије којег краљ Твр-тко шаље по могориш у Дубровник новембра 1385 (Ђоровић, „Краљ Твртко“, 104).

Значи, Жоре Божић био је најмање десет година цариник и закупник олова у Босни прије него је постао протовестијар Твртка Првог.

Р. Ковијанић и И. Стјепчевић

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ РУДНОГ БОГАТСТВА ЦРНЕ ГОРЕ

Приморана финансиским тешкоћама и повећаним потребама проширене државе црногорска влада је уочи и донекле у току Првог свјетског рата ужурбано радила на проналажењу рудног блага нарочито у сјеверним крајевима, највјероватније закључу-јући да би на тој бази могла закључити зајам у иностранству, слично покушају у почетку 1913 г. У јуну 1914 требало је, по ми-шљењу начелника Одјељења народне привреде, М. Татара, да чешки инжењер Албин Мелхар, онда у Европи познати рударски стручњак, изврши преглед земљишта у сјеверним крајевима Цр-не Горе и да на основу направљених мапа, разних профила, хе-миских анализа, прикупљених збирки поднесе Одјељењу исцр-пан извјештај и стручно мишљење о минералном богатству тога подручја и могућностима за његову експлоатацију. Накнадно смо наишли на два стручно писана извјештаја рударског инжењера Мелхара. У првом извјештају, краћем, писаном чешким језиком, 13 јула 1914, инжењер Мелхар се осврће на резултате постигну-те за вријеме 14-дневног истраживања у непосредној и даљој околини Колашина. Одмах у почетку извјештаја напомиње да је у току ријека Свињаче и Дуловине, отварањем земље, наишао на лежишта жељезне руде.¹⁾ Обилазећи Горњу и Доњу Морачу утврдио је да се у Љутој налази сумпорни извор, у Челинцу же-љезна руда²⁾ и у Рашком слани извори. У Мијоској и Дубравици установио је наставак лежишта челиначке руде на лијевој обали Мораче. Даље, проучивши околину Требањева дошао је до за-кључка да се тамо налазе „жељезне руде, кречњаци на додиру

¹⁾ У извјештају и у овом погледу врло иницијативног бригадира Јова Мартиновића Министарству унутрашњих дјела напоменуто је да у Ријеци Мушовића има довољно „стакла“ (МУД, 1901, I, 111, стр. 32—34).

²⁾ У истом извјештају Ј. Мартиновића стоји да га је капетан сердар Ристо Рашковић обавијестио да се, по причању Павла Ровинског, у Осред-цима (Доња Морача) налази гвоздена руда.